

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

ספורים

חסיד אחד ישב בליל חג השבועות ליד שלחנו של רבי ישראל מרוזין. הרהר חסיד בלבו: "הרי נוהגים לומר היום 'תקון ליל שבועות', וכאן אין אני מקיים מנהג זה". הרגיש הרבי במחשבתו, פנה ואמר לו מיד: "כתוב בתהלים 'תערו לפני שלחן', והוא ראשי תבות 'תקון ליל שבועות'..."

בספר התורה של רבי שמואל אבא מזיכרון, נמצא בפרשת יתרו פתם גדול של דם שנטף מגרונו של הרבי בחג השבועות. דרכו היתה לקרא את האקדמות ואת עשרת הדברות, קול חוצב להבות אש ובמסירות נפש. חסידיו חשו באותה עת, כאלו עומדים הם אצל הר סיני ומקבלים את התורה. שנה אחת, הגביה הרבי קולו ונקרע גיד בגרונו וממנו שנת הדם, אך הרבי לא חש והמשיך הלאה עד שסיים לקרא בתורה. כל הנוכחים נבהלו וחששו לשלום הרבי, אולם התקיים בו הפסוק "וקו' ה' יחליפו כח", המשיך להתפלל תפלת מוסף ונהל את שלחנו ללא נזק ויהי לנס.

רבי חיים מצני, היה מפרסם מאד בעבודת הצדקה וגימילות חסדים. פעם באו אליו לחג השבועות חסידים רבים, ובהם עשירים מפלגים. פנה הרבי אליהם ואמר: "בימי נעורי, הייתי אומר דרשה בהלכה לפני הלומדים, אולם עתה זמנתי ואין בכחי לפלפל. אמר לכם את דרשתי בקצור נמרץ, זקוק אני לאגף ריניש לדבר מצוה ולא אקדש עד שתתחבבו להביא לי במוצאי החג את הסכום המבוקש". מיד התפשרו ארבעה נגידים ביניהם על הסכום והרבי קדש וכבד את כלם ביין ובמזונות. כשקבל הרבי את הסכום במוצאי החג, העניקו בשלמותו לעני אחד, שבתו הגיעה לפרקה ולא היה בידו פרוטה להוצאות הנשואין.

הרב מטשביץ, הקפיד כל חייו על כל רגע של בטלה. לא היה הבדל בין שנות צעירותו בהן עסק במסחר, לבין השנים בהן ישב על כסא הרבנות והרביץ תורה לרבים. גם בשנות הסבל שעברו עליו בסביר וגם בשנותיו האחרונות בירושלים כשהוא תשוש ביותר, לא חדל משקדנותו המפלאה. בקר אחד, נכנס אליו אחד התלמידים ומצאו רכון על הגמרא כשהוא לומד בהתלהבות. הצטדק התלמיד וספר, שבא לשאל את הרב שאלה הלכתית שהוא מתקשה בה. השיב לו הרב על שאלתו ולכפוף שאל: "מדוע היתה שאלתך כה נחוצה, שהטרחת את עצמך לבוא אלי לאחר חצות הלילה?" התפלא התלמיד ואמר: "הרי עקשו כבר שבע בבקר!" רק עתה הבין התלמיד, כי כל הלילה ישב הרב ועסק בתורה, מבלי לחוש שכבר האיר היום והגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

רבי חיים שמואלביץ למד עם חברותו עד שעה מאחרת בלילה. במהלך הלמוד מצאו שבעה פרושים שונים למהלך הסגיה. למחרת, חזר ר' חיים בתמציתיות על כל הפרושים. חלשה דעתו של החבר, שלא זכר מאומה מאמש. שאל אותו רבי חיים: "מה עשית אתמול אחרי שסימננו ללמוד?" השיב החברותא: "הלכתי לישן". ו"אני", אמר רבי חיים, "עליתי על מטתי, הטמנתי ראשי תחת הפר וחרתי על כל המהלכים בסגיה".

פנינים

שבועות - ראשי תבות שמות הקג: שבועות, בכורים, וקציר, עצרת ומתן-תורה.

משה רבנו נתן לישראל 611 מצוות התורה (אנכי ולא-יהיה לה נאמרו מפי ה') כמנין "תורה". מנין המצוות הכתובות בתורה על-ידי משה רבנו - תר"ג: (613), כמנין "משה רבינו".

מצות מדאורייתא - 613, מצות מדרבנן - 7, בסך הכל: 620 מצוות, כמנין "בית תורה". בעשרת הדברות יש 620 אותיות, וכן "רות" ו"דוד" בגימטריה 620.

לפני שהתגיירה רות, הייתה חיבת שבוע מצות בני נח. לאחר מכן, קבלה על עצמה עוד 606 מצוות התורה, כמנין "רות". במגלת רות יש 85 פסוקים, כמנין "בועז" (פרפראות)

חמשה שמות להר סיני: הר סיני - מפני שמשם ירדה שגאה מהאמות לישראל מרב קנאה. ציו - שצטוו שם ישראל תורה. קדמות - שנתנה שם תורה, שקדמה לעולם. פארן - שפרו ורבו שם. חורב - שירד הרבן על הגוים בגלל התורה. (שבת דף ב"ט)

בשבועות נוהגים לקשט את הבית באילנות ועשבים. והטעם: 1. מפני שבהר סיני היו עשבים. 2. מפני שבשבעת ימי חנוכה היו אילנות. 3. מפני שמשה הושם ביאור באותו יום בתוך העשבים.

בשבועות נוהגים לאכול מאכלי חלב. 1. "חלב" בגימטריה 40 - מ' יום שהיה משה בפרום. 2. הר סיני נקרא "הר גבנונים" - לשון גבניה. 3. כלל ישראל לאחר מתן תורה היו כבדיה חדשה, ולתינוק שנולד מאכלין אותו חלב. 4. על-שם "דבש וחלב תחת לשונך". 5. כנגד שתי הלחם אוכלים שני מאכלים, בשר וחלב. 6. כשנתנה התורה היו כל הפלים אסורים, עקב מאכלים אסורים שאכלו לפני מתן תורה, ואכלו בינתיים מאכלי חלב. 7. ביום חג השבועות הוציאו את משה מהאור, ולא רצה לינוק חלב מהנכריות. 8. "מנחה חדשה לה' בשבעת ימים" - ראשי תבות חלב.

היה היה

תקון ליל שבועות

איש פשר היה ר' יהושע, תמים דרך וירא אלמים. יחד עם זוגתו שרה הקים את ביתו על אדני התורה והחסד, אך שנים ארוכות עברו עליהם ועדיין לא זכו לחבק בן. השנים נקפו והזוג הלך והזקין וכמעט שאפסה מהם התקנה.

שנה אחת, כליל חג השבועות, עמדה אשת ר' יהושע לפני אחד מצדיקי הדור ובדמעות שליש בפתה את שנות עקרותה ואת בדידותה בהעדר בנים. פעמים רבות כבר עמדה בתחנה לפני הצדיק שיעתיר בפרוס בעבורה, אלא שהפעם עמדה על מקומה ובשברון לב פרה קראה ואמרה: "רבי! לא אזוי מפאן עד שתברכני בנ". התעטף הרבי בשתיקה, עצם את עיניו ולבסוף אמר: "שעת רצון היא זו והנני לברכה, פעת חייה ולשרה בן, ויהי רצון שיגדל הבן פרוצה". יצאה האשה מלפני הצדיק בלב שמחה והאמינה בלב שלם כי קרובה ישועתה לבוא. מרב שמחתה, לא שמה לב לא לתוך דבריו של הצדיק והוספתו והמזוהה שיגדל הבן פרוצה.

עברה שנה תמימה, חג השבועות הגיע, והנה בן לשרה אשת ר' יהושע, העירה התרשלה בלה למשמע הבשורה הטובה וכלם השתתפו בשמחתם של בני הזוג הישרים. פשנכנס הילד בביתו של אברהם אבינו, נקרא על שם דוד המלך, נעים זמירות ישראל, שיום לדתו והסתלקותו חלים בחג השבועות. התינוק דוד נמול על ברפי הרבי, ולבקשת האם היוולדת ברח את הילד שזכות דוד המלך תגן עליו לגדל בתורה ויראת שמים טהורה לנחת רוח הוריו.

כבר בשנים הראשונות ללדתו של דוד, נבר היה פי התברך בכשרונות מיוחדים ונפלאים. הוריו אהבוהו אהבת נפש, כי הרי נולד להם לעת זקנתם לאחר שנים ארוכות של צניעה, והם הקיפוהו בעבודות של אהבה למעלה מן המדה. לא חסכו מפניו משקקים וצעצועים וחסכו פרוטה לפרוטה כדי לרכוש לו בגדים יפים וספרים באות נפשו. ידידיו של ר' יהושע הוכיחוהו על הפנוק הרב שהוא מעניק לבנו, וטענו כי הוא מקגילו למדות רעות וסופו לגדל בדרך עקלתון, אך אהבתו של ר' יהושע לבנו סמאה את עיניו וטשטשה את דעתו.

יותר משאר החגים, אהב דוד את חג השבועות, שהיה גם יום הולדתו. הבית המקדש בענפים מלבלבים ופרחים נאים, מאכלי החלב הטעימים שאמו הכינה, האוירה המיוחדת בחג, כל אלו הותירו רשם רב בלבו והוא נקשר ליום זה בקשר תמידי.

כשגדל דוד, שלחנהו הוריו לישיבה מפרסמת שהיתה רחוקה מעירתם, כדי ללמד תורה מגדולי הדור. בטוהים היו ההורים כי בנם שוקד על התורה ועל העבודה, אלא שיעיר הגדולה הקטימה את הנער התמים והוא הלך שבי אחר הכלי העולם הזה. ביום בהיר נעלם דוד מפתלי הישיבה וראש הישיבה חפש אחריו ללא הרף, ולבסוף אתר הנער שהשתנה ללא הפר וכמעט שלא נותרו בו סמנים כי בן ישראל הוא. בלב שבור נסע ראש הישיבה אל בית ההורים וספר להם על אחריותו של בנם יקרם, אשר עזב מקור מים חיים והלך לחצב בארות נשברים אשר לא יכלו המים. ההודעה הפרה נפלה פרעם על ראש ההורים השבורים והאם חלתה מרב צער ושקבה חיים. כסיום ימי האבל, קם ר' יהושע הזקן והשבור ונסע אל העיר הגדולה, בתקנה שיעלה בידו להשיב את בנו לביתו ולקונו, אך מאמציו היו לשווא. בנו יקירו ומחמל עינו, הביט בו בולזול ובהתנשאות ולעג למסרת אבותיו, בעודו מאשר בדרך החדשה.

כשראה ר' יהושע שדבריו נופלים על אזנים ערלות, בקש מבנו בקשה אחת: אגן משקה, בחר לעצמך איזו מצנה או מנהג שתרכה, ועליה תשמר מכל משמר, ואולי מצנה זו תחזירך למוטב ביום מן הימים". דמעותיו מצאו מסלות אל לב בנו והוא הסכים לבקשתו האחרונה. לא עברו ימים מרבים, ויהודי העירה הקטנה, הובילו את ר' יהושע בדרך האחרונה, וליד הקבר הפתוח לא היה בן שיאמר קדיש ותום.

כשרונוותיו של דוד עמדו לימינו ועד מהרה התעשר עשר רב. הוא הקים לעצמו בית מפאך, שם היה מבקה עם חבריו במסבות ונשפים, עד ששכח כליל את עברו היהודי. מצנה אחת קשרה אותו עם העבר, אותה בחר לבקשת אביו, והיא מנהג אכילת מאכלי חלב בחג השבועות. טעם מאכלי החלב של אמו, עדין עמד על לשונו ומדי שנה היה מכין לעצמו מאכלי חלב ואוקלם בסעדת החג.

מאורות

אור שבועת הימים רבי ישראל בעל שם טוב ז"ע ליום ההולאה ופסיון תכ"ב

"אחד היה ומהקדמונים לא קם פמהו, אחריו לעפר מי יקום", כך מתאר רבי מנחם מנדל מוויטעבסק, את הבעש"ט, אותו זכה להפיר בצעירותו.

לאחר תקופה קשה של אפלה רוחנית וגורות כלכליות ומדיניות, זרחה שמשו של הבעש"ט, אשר החזיר ליהודי הפשוט את אמונתו ובטחונו בה' ונטע שמחה תחת עצבות גלבות פשוטי העם. סוד החסידות הוא תפן הנפש היהודית, הקמה במוצת, תפלה גדבקות, שמחה והתלהבות, וזקיפת קומתו של היהודי הפשוט שגם הוא יכול לעבד את ה' בכמיהה לבוא.

דמותו של הבעש"ט מקלפת בפירים ועטורת פלאים, ואין נתונים מדקים על תולדותיו וקורותיו. בצעירותו התודע לכתיבו של המקל רבי אדם בעל שם ולמד מפי אחיה השילוני. זכה למדרגות גבוהות ויהי נודד בין הקהלות בגליציה, פודוליה, ווהלין, מרומם את לבות היהודים הפשוטים ומקרנם לאביהם שבשמים.

בשנת ת"ק השתקע בעיר מו"יבו' שבפודוליה ומשם השפיע על אלפים ורבות. בקש לעלות לארץ ישראל, אך מן השמים עכבו בעדו.

הסתלק ביום הראשון של חג השבועות בשנת תכ"ב. הבעש"ט לא הותיר אחריו כתבים וספרים ותורותיו נמסרים מדור לדור. תנועת החסידות שיסד, התעצמה לאין ערוך בידי תלמידו המגיד מקורטש ונמשכת עד ימינו אנו.

יוסיף דעת

החיד"א מספר ב"שם הגדולים", כי ראה פעם שיר ישן שכתב רבנו סעדיה גאון על מניין האותיות שיש בתורה והוא הגיע לכך בגלל חיט אחד, שפעם שאלו הרסו כמה תפירות תפר היום, והשיב לו החיט אם הרב יודע כמה אותיות יש בתורה. השתומם רבי סעדיה על השאלה והצטער כמה ימים בלי שידע לכוון את אותיות התורה, עד שהשיב בשם ובא אליו מלאך וגילה לו את מספר האותיות. ה"מגלה עמוקות" כתב ש"שאל ראשי תיבות: יש שישם ריבוא אותיות לתורה, כי לכל אחד מישראל יש אות אחת כנגד נשמתו, והוא ע"פ זוהר בסוף שיר השירים: "אלין אינון סליקו דאתון לשתין רבוא", וכבר נשתברו קולמוסים רבים, איך מסתדר החשבון הזה עם האותיות שיש בידינו כיום שעומד על 304,805 בלבד. החוות יאיר נהג וכתב שאי אפשר לשכלל הדל להולמו. הפני יהושע מביא בשם החסד לאברהם, שמכניסים לחשבון את האותיות הסופיות מוצפ"ך עם מילוי האותיות. בעל התניא כתב שצריך להכניס לחשבון גם את הנקודות שהם במקום אותיות שאינן בכתב אבל ישנן במחשבה. הפני יהושע מתיר שהחשבון כולל את התרגום או את קדושת הקריאה והכתיבה כנגדו, ובשמע שלמה כתב שהאות אל"ף דומה לשתי יו"ד עם ו' ושאר האותיות מורכבות גם הן מאותיות נוספות. רבי ראובן מרגליות קבע כי הספירה כוללת את הרווחים בין האותיות ובספר "ועבד הלוי" עשה חשבון מדויק עם אותיות המילואים והגיע לשישים ריבוא בדיוק.

פניני "אור החיים"

מדברי האור החיים הקדוש

אכן זה יגיד עצם חשק נתינת התורה לישׂראל, כי לגדל חשקו ברוך הוא בהם, לא רצה להביאם ולהתעבב זמן ארוך בלא התנה בבית התנאים, וקוזה היה ממעיט הימים ברחוק מקום. ותקח לה שיעורן של דברים מהשוק והשווקתו, כי לא יצטער בעקבתו מבוא אליה כל זמן שלא הגיעו עת דודים ועדוין לא עלתה בלה בחפתה, אשר לא בן בעת בלה בחפתה לא יעצור כח לעכב ביאתו אליה:

שלישה ענינים הם עקרי ההכנה לקבלת התורה שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שווי היא תורתנו הנעימה:

האחד, הוא התגברות והתעצמות בעסק התורה, כי העצלות הוא עשב המפסיד השגתה, וקוזה המצא כי כל מקום שזכרנוהו ה' לתורה ידקדק לומר לשון חזק ואמץ, עד גדר שימית עצמו עליה...

וענין שני הוא השפלות והענוה, כן אין דברי תורה מתקמין אלא במי שמשפיל עצמו ומשים עצמו כמדבר, וכנגד זה אמר ויחננו במדבר, פרוש לשון שפלות וענוה כמדבר שהכל דורכים עליו:

וענין שלישי הוא בחינת יעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים, לא שיהיו בד בבד שעליהם הקתוב אמר חרב אל הבדים, אלא יתועדו יחד ויחדדו זה לזה ויסבירו פנים זה לזה, וכנגד זה אמר ויחן שם ישׂראל לשון יחיד, שנעשו כבן יחד כאיש אחד, והן עתה הם ראויים לקבלת התורה:

דברי הימים

סדר המאורעות מיציאת מצרים ועד הכניסה לארץ ישראל:

יציאת מצרים היתה בשנת ב'תמ"ח, לאחר שהייה במצרים של 210 שנה. ביום רביעי י"ד בניסן, שחטו את קרבן הפסח. בליל יום חמישי, היתה מכת בכורות ובבוקר יום חמישי, ט"ו בניסן, יצאו בני ישראל ממצרים. ביום הרביעי, נודע לפרעה על בריחתם ורדף אחריהם יום חמישי ושישי. בליל יום השביעי, ליל יום רביעי כ"א בניסן, התרחש נס קריעת ים סוף.

בני ישראל שהו במדבר ארבעים שנה, משנת ב'תמ"ח עד ב'תפ"ח, ועברו 42 מסעות. בשביעי של פסח נסעו מים סוף למרה, בכ"ה הגיעו למרה וקיבלו עשר מצוות, בא' באייר נסעו לאלים ומאלים ב"א באייר לאלוש, בט"ו באייר החל לרדת המן, בכ"ב באו לרפיידים ושם היתה מלחמת עמלק ובארה של מרים נבעה מים, בא' בסיון הגיעו למדבר סיני וזכו לענני כבוד. במשך חמישה ימים עלה משה לראש ההר והגיד לעם את דבריה'.

בשבת קודש ו' בסיון ב'תמ"ח (לפי חכמים), ניתנו עשרת הדיברות והתורה לישראל. בו' בסיון עלה משה להר סיני ושהה שם עד י"ז בתמוז שאז חטאו בעגל ומשה שיבר את הלוחות. בי"ח בתמוז, עלה שוב עד כ"ח באב ועלה שוב בכ"ט באב עד ' בתשרי ויאמר ה' סלחתי כדברך. מרים נפטרה ב' בניסן ב'תפ"ז, אהרן נפטר באותה שנה בא' באב ומשה נפטר בו' באדר ב'תפ"ח. בו' בניסן נשלחו המרגלים ליריחו ובי' בניסן עברו את הירדן ונכנסו לארץ ישראל.

משרת נכרי היה לו לְדוּד, שהיה איש אמונו. הוא שרת את אדונו באמונה, אך מעולם לא הסכים האדון להראות לו את פספו הרב, אותו החביא בחדרו הפנימי. פעם אחת, שכח האדון לנעול את דלת חדרו והמשרת חדר פנימה ונלה שם אוצר עצום של מטבעות זהב ויהלומים יקרים. מאותו יום, לא ידע המשרת מנוח לנפשו וכל שאיפתו היתה להעביר את האוצר לרשותו. שעות ארוכות ישב והשב ביצד להתפטר מאדונו ולבסוף גמלה בלבו ההחלטה, להרעיל את אדונו ולקבורו, ולאחר מכן לטל את כל רכושו.

על מגש מהביל, סדר המשרת את צלי הבשר שהכין לאדונו כפי שהיה רגיל תמיד, ובחשאי בזק אל תוף התבשיל ועל קטלני ומספן, אותו רכש בסתר. דוד התישב ליד השלחן, נעץ את המזלג בבשר ולפתע עצר וקפץ על רגליו כנשוד נחש. "איך שכחתי?" קרא בקול, "הרי היום הוא חג השבעות ואני הרי נוהג לאכל ביום זה מאכלי חלב בלבד!" פניו של המשרת חורו ואדונו חש בכך. "אלה להכין לך מאכלי חלב" הזדרז המשרת לומר, אך דוד עצר בעדו ואמר: "לא, ביום זה נוהג אני להכין את ארוחתי בעצמי". המשרת, שהיה כבר בדרך אל המטבח, עצר את הלוכו. מעיניו נשקפה בהלה והוא היה משכנע כי מזמתו התגלתה. דוד הביט בו בפליאה, מעולם לא ראה את משרתו מתנהג בצורה כה מוזרה.

"אתה יודע מה?" פנה אל המשרת ואמר, "חבל על הבשר הטוב, אבל אותו אתה". פניו של המשרת החורו שבעתים והוא נסה להמלט מן החדר, אך דוד תפס אותו בכח ונעל אותו באחד מחדרי הבית. לאחר מכן נטל את הבשר והשליכו לפני הכלב שרביץ בחצר. זה האחרון התנפל על הבשר בתאבון, אך לפתע נפל לאחוריו ומפיו פרצה יללה נוראה ולאחריה נפל דומם. "מת! לחש דוד בפניו חזרות. לפתע עלה הכל בזכרונו. נזכר בחדרו הקטן שבעירה, ראה לנגד עיניו דמות של אב מיסרת, מתחננת ומבקשת. שומע אותו בשהוא מוסר צואה לבן מתמרד: "שמר בני, ולו גם מצוה אחת. אולי היא תצילך ותחזיר אותך למוטב".

בליל חג השבעות הבא, ישב דוד בבית המדרש בליל החג ובלהט אמר את פסוקי התקוין, במבקש להשלים בכך את מה שהקסיר בכל אותן שנים בקו רחוק היה מדרך ה'. כשפסג את אמירת התקוין, עלה כבר השחר והאיר פני המזרח. הוא סגר את הספר, הביט על הפריכה ולחש: "זכיתי לתקוין ליל שבעות".

ביום שני של חג השבעות תק"ט, נשרף על קדוש ה', גר הצדק המפרסם אברהם בן אברהם, הוא ולנטין פוטוצקי ממשפחת אצילים מיחסת, שנזח את מנעמי העולם, הכיר את בוראו והתגבר ביהודי כשר.

הוא נולד בעיר וילנא ובעת למועדו באוניברסיטה בפריז, פקד בית מרוח שהיה בבשלותו של יהודי זמן שנצל כל רגע ללמוד. דרכו התודע ליהדות ונלה שהיא הדת האמתית, והנצרות אין בה אלא הכל ורעות רוח. למרות האסור הפולני על המרת דת ליהדות, שענושה היה מות, התגבר פוטוצקי ונקרא בשם אברהם. אביו חפשו זמן רב, וכשהשכנעו שפגנו מת הפסיק לחפש אחריו. הגר חזר לוילנא והתגורר בעיר לידי הסמוכה, אך לאחר הלשנה, נתפס וענה קשות. הוא הודה מיד כי התגבר ולא הסכים לחזר לנצרות, למרות המחילה והעשר הרב שבקשו להעניק לו.

עד הרגעים האחרונים נסו הכמרים לשכנעו לחזר בו מיהדותו, אך הוא קפץ אל האש במסירות נפש בקריאת "שמע ישׂראל" נלהבת. הנסיה הנוצרית ספגה עלבון צורב וסרבה להרשות את קבורתו, ורק לאחר שחד שנתן לאחד השומרים, נקבר חלק מאפרו ששרד לאחר שגופתו נשרפה. על קברו, גדל עץ רחב ממדים שאגדות רבות נקשרו בו. לפני הסתלקותו, בקש הגאון מוילנא להקבר ליד קברו של אברהם הגר.

ה"חפץ חיים" נהג לומר בדרךשתו בחג השבעות, בשם הגר עצמו, כי נשמתו של הגר פוטוצקי מוננה היתה עוד במתן תורה לקבל עליה על תורה ומצוות, ורק לאחר גלגולים רבים זכתה הנשמה להדבק באלקי ישׂראל.

יש מסרת בשם הגר"א מוילנא, כי לאחר מותו של הגר פוטוצקי נחלשה קלפת הפטרא אחרא וכח הטמאה נחלש בעולם, ולכן ישנם אנשים שאינם מקפידים לטל ידיהם מיד בקומם משנתם תוך ארבע אמות.

משפחה

מטעים

במגילת רות, שנכתבה בידי שמואל הנביא, ישנן כמה מלים שנקראות לפי המסורה שלא כפי הכתיבה, ומכונים "קרי וכתוב". ואלו הם המלים: כתיב 'יעשה' וקרי יעש. כתיב 'מידע' וקרי מודע. כתיב 'שמלתר' וקרי שמלתיד. כתיב 'יודדת' וקרי ויודדת. כתיב 'ושכבת' וקרי ושכבת. כתיב 'בטרם' וקרי בטרם. כתיב 'אדע' וקרי ואדעה. כתיב 'קנית' וקרי קנית. כתיב 'לנאלי' וקרי לגאלי. יש גם אפשרות של קרי ולא כתיב, מלה שלא כתובה כלל ונקראת בעל פה על פי המסורה, והיא המלה "אל" שמופיעה פעמים: כל אשר-תאמרי אלי אעשה. וכן: כי אמר אלי אל-תבואי ריקם אל-חמותך. וכן להפך, כתיב ולא קרי, כפי שמופיע: ועתה כי אמנם כי אם גאל אנכי, המלה אם כתובה ואינה נקראת כלל. מסכה זו לא נקראת המלה בחמישים. היו שמעאו קמוזים לתבות שנקראות ולא נכתבות ולהפך, אבל יש פאר קמוזי תורה.

מדגש

כאשר רות מבקשת מפלוטיה להפד מונה, היא מקוננת בפניו: "הלחן תעננה לבלתי היות לאיש?!". מבט ראשון נראה כי תבת "תעננה" שרשה מלשון ענן, אולם רש"י מפרש ששרש המלה מלשון ענ עונה ועמד בתוכה, ופרוש המלה אסור וכלוא בשרש ענה. רש"י דוחה את ההסבר של ענן, בקה שהנו"ן במלה אינה דגושה כדי להשלים את הנו"ן החסרה מהשרש ענן או שהיה צריך לכתב שתי נוגין: "תעננה", אחת לתשלוש הנו"ן השרשית ואחת נו"ן שמושיית של לשון נקבה. אולם הרד"ק מסביר, שהשרש הוא ענן, אלא שהנו"ן לא דגושה, כדי להקל על הקורא שלא יתקשה בקריאת מלה מסבבת, ואף מוכיח זאת, שאלו השרש היה ענה, היתה הנו"ן צריכה להנקד בסגול ולא בצדרי, כמו תעשינה.

ממלה

רבי צבי היש לזיו, רבן של קהלות לונדון והלפרשטט, לחם בנגד ההשפלה הגרמנית בראשות משה מנדלסון. פעם ספרו לו על ראש המשפילים שהקפיד על מנהגי ישראל ואף שטח עשבים ופרחים בביתו בהג השבעות פמנה, אך שנה לאחר מכן בטל את מנהגו ולא תלה את הפרחים בביתו. אמר רבי צבי היש: "אין זה פלא כלל, כי בשנה שעברה היה מודה במקצת ולכן חיב בשבעות/ אבל עכשו הוא בופר הכל ולכן הוא פטור משבעות..."

רבי אליהו אב"ד עיר חדש, בן אחיו של הגר"א מוילנא, קבל מחותנו מתנות רבות לרגל נשואיו. בתוך שבעת ימי המשתה, נגנבו כל המתנות ורבי אליהו נסע לחפש את גנבתו בוילנא. בהגיעו, בקר אצל דודו הגר"א וספר לו על תכלית בואו לעירו. תמה הגר"א ואמר לו: "חבל מאד! לא האמנתי שימצא במשפחתנו אדם שיאבד ויבטל את זמנו מלמוד התורה בשביל אבדת קמור".

בשנת תש"ד, למד בישיבת "בית יוסף" בתל אביב בחור בן ארבע עשרה, שהיה בעל כשרון נפלא ומתמיד עצום. הוריו העשירים גרו בסביבה, אבל הוא העדיף לאכל יחד עם הבחורים במטבח הישיבה, כי חס על זמנו לחזור לביתו לארוחת הצהריים. חברו רבי ראובן אליצור, שעבר אז ללמוד בישיבת פוניבז', פגש לאחר מספר חדשים את החבור העלוי ונדהם לשמע ממנו, כי עזב את הישיבה והוא עוסק בלשוש יהלומים. הצעיר הסביר, כי אחיו מלמדים אותו את רזי המקצוע וכשיצטרפו נסיון מספיק, די יהיה לו בעבודה של שעתים שהפרנסו בכבוד ויוכל ללמד בנחת ובהרחבה מבלי להצטרף לבריות. טען החבר, כי אפשר ללמד את המקצוע גם בעבור עשר שנים ובריתים יוכל להתעלות בתורה, ושכנעו להתייעץ עם ה"חזון אי"ש". הרב שמע במתינות את כל העניין ולא הגיב כלל, אלא הוציא גמרא תענית והקריא בפניהם את הספור באילפא ורבי יוחנן שמלאכי השרת אמרו עליהם "מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה". ה"חזון אי"ש" דבר בהתרגשות עצומה והדגיש כל מלה בהדגשה יתרה ולא הוסיף מאומה. לבסוף שאל את החבור: "מה אתה אומר? והוא השיב: "אני חוזר לשיבה!" פשרה האב שבנו מחמיץ הזדמנות פז להתעשר, עלה אל ה"חזון אי"ש להתאונן בפניו על חזרתו לשיבה, ובסוף התפשר לדחות בשנתיים את למוד המקצוע. בשנים אלו, התעלה החבור ולמד בהתמדה עצומה, כשהוא מתקדש גם בעבודת ה' בהדרגתו של רבי אהרן ראטה בעל "שמר אמונים". בדיוק ביום שמלאו שנתיים לחזרתו לשיבה, נפטר החבור בפתאומיות ללא סבה הגיונית. את נסח המצבה רשם ה"חזון אי"ש" בכתב ידו ותאר את שבתיו המפליגים. פטרותו של החבור בהם שנתיים בדיוק מהזמן שה"חזון אי"ש" בקש שישאר בישיבה, עשהה רשם כביר על האב והוא הפך לאחד מבני ביתו הקרובים.

חסיד אחד של ה"אמרי אמת" מגור, היה בן עליה ועסקן לשם שמים. מרב עסוקיו לטובת הכלל, זנח את שעוריו ולא הגה בתורה פראוי. בחג השבעות, בו נתנה תורה לישראל, הגיע חסיד לגור ובמוצאי החג נכנס להפד מהרבי. שאלו ה"אמרי אמת": "האם לומד אתה?" התנצל חסיד ואמר: "שעתי דחוקה עלי ואין ספק בידי לקבע עתים לתורה". צוה עליו הרבי להתמין ולהכנס אליו לאחר שיסיים להפד מכל החסידים. לאחר שעות אחדות, נכנס חסיד אל הרבי וראוהו עומד ליד שלחן גדוש בפתקאות לברכה וישועה, מכתבים ומברקים ועוד. נתן בו הרבי את עיניו החריפות ושאל: "ולי יש פנאי?! שאל ולא יסף. חסיד, שידע היטב כמה מספיק הרבי ללמוד מדי יום, למרות טרדותיו העצומות, לא היה זקוק ליותר מזה.

לילה אחד, התפלאו בני ביתו של רבי יעקב אורנשטיין, מגאוני ירושלים ותלמידו של המהר"ל דיסקין, לראותו קם ממשכבו ולאחר שנטל ידיו בדין, יוצא במחול, מרקד ומפזז בשמחה רבה. לתמיהת בני הבית הסביר רבי יעקב, כי זמן רב התלבט קשות בהבנת ענין מסים בהלכה ולא עלתה בידו לפתור את הענין המקשה. הלילה, הופיע רבי עקיבא איגר בחלמו והציע לו דרך מצוינת שישרה את כל ההדורים. מגדל השמחה על התבררות ההלכה, לא יכול היה לבלא את רגשותיו והוא יצא במחול מתוך שמחה של מצוה. לא התקרה דעתו של רבי יעקב, עד שקרא לבנו שנוולד לו לאחר תקופה קצרה, בשם עקיבא, על שם רבי עקיבא איגר.

הנגיד רבי יוסף שרשבסקי, נכנס פעם לבית המדרש בהורודנא וראה את רבי נחומקה הצדיק לומד בספר "שאגת אורה". הביט בו רבי נחום ואמר: "כל ההנהגה בספר זה, מרגיש מתקיות עצומה יותר מכל התענוגות שבעולם. אלו הייתי יודע שבעולם העליון יתנו לי בשכרי שאוכל ללמוד בספר זה, הייתי מאשר עד בלי די".

"למה נקרא חג השבעות 'חג מתן תורה' ולא 'זמן קבלת התורה'? כי התורה אמנם נתנה לפני אלפי שנים, אולם קבלת התורה מתחדשת מדי יום מחדש" (החידושי הר"ם)